

Försvarshögskolan
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Juridiska avdelningen
Verksjurist Pontus Kyrk och
Teresa Edelman

BESLUT

2008-11-24
Reg.nr 31-1712-08
31-3921-08

Försvarshögskolans verksamhet i samband med ledarskapsutbildningen Utveckling av Grupp och Ledare (UGL)

Bakgrund

Försvarshögskolan äger varumärket UGL. Högskolan certifierar s.k. UGL-handledare (cirka 500 handledare finns för närvarande i Försvarshögskolans register). De som finns registrerade i försvarshögskolans register har Försvarshögskolans tillstånd att själva ge ledarskapskurser under benämningen UGL. UGL-konceptet har nu ändrats från UGL 2000 till UGL 2008. Högskoleverket har i samband med detta uppmärksammats på att Försvarshögskolan debiterar dessa UGL-handledare en licensavgift i form av en årsavgift som för år 2008 uppgår till 6 000 kr exklusive moms. För att fortsätta vara registrerad som UGL-handledare måste man dessutom genomföra en omcertifieringsutbildning av handledare till UGL 2008. Kostnaden för denna omcertifieringsutbildning uppgår till 11 000 kr exklusive moms. Omcertifieringen av verksamma handledare till UGL 2008 sker under 2008 samt första kvartalet år 2009. Försvarshögskolan uppmanar på sin webbplats att köpare av kursen UGL kontrollerar att genomförarna är behöriga handledare enligt UGL 2008 samt att de innehar giltigt licensavtal.

Utredning

Försvarshögskolans yttrande

Högskoleverket har anmodat Försvarshögskolan att närmare redogöra för dels vilket rättsligt stöd Försvarshögskolan har för den i ärendet aktuella affärsverksamheten (licensieringen), dels vilket stöd högskolan har för att ta ut licensavgiften. Försvarshögskolan har i sitt remissvar anfört följande.

Bakgrund

UGL utarbetades och har sedan utvecklats innan FHS inrättades som statlig högskola den 1 januari 2008. UGL är en utbildning som hanterar ledarskap och medarbetarskap i

grupper. FHS är ägare av varumärket UGL med ett flertal variationer. Varumärket står inte bara för en kurs som hanterar ledarskap och medarbetarskap i grupper. UGL är sedan lång tid tillbaka en väl inarbetad och fungerande ledarskapsutbildning. I utbildningen inarbetas och tillämpas den senaste forskningen runt grupprocesser, gruppdynamik och ledarskap. UGL anknyter till den reguljära högskoleutbildningen men är också en uppskattad kurs för deltagare från näringsliv och offentlig förvaltning. UGL har tidigare kunnat ges som extern kurs (uppdragsutbildning) i enlighet med FHS regleringsbrev, jfr. exempelvis år 2007:

"1. 1.2.1 Verksamhetsgren Utbildning och forskning för det civila försvarets behov 4. Utbildning för det civila försvarets behov

Försvårshögskolan skall på uppdrag av myndigheter, organisationer och företag utbilda personal för att därigenom bidra till att det civila försvarets kompetensbehov inom ramen för högskolans kompetensområden tillgodoses. "

"7.4 Villkor för avgiftsbelagd verksamhet

1. Verksamheterna utbildning för det civila respektive militära försvarets behov skall finansieras med avgifter med undantag av utbildningsverksamhet inom ramen för Partnerskap för fred.

3. Avgifternas storlek bestäms av Försvårshögskolan, dock ej i de fall som avses i 15 § avgiftsförordningen (1992:191). Inkomsterna disponeras av Försvårshögskolan.

4. Försvårshögskolan får disponera myndighetens ackumulerade överskott. "

Det rättsliga stödet för såväl själva licensieringen som uttagande av avgiften har således funnits i regleringsbrevet. Licensieringen är formaliserad i ett avtal där villkoren för respektive handledare är reglerade. Licensavgiften täcker FHS kostnader för handledarmaterial samt administration av ett aktuellt handledarregister och regelbundna handledarseminarier.

Nuvarande förutsättningar

Genom inrättandet som högskola lyder FHS numera under det regelverk som styr de statliga universiteten och högskolorna. FHS är naturligtvis medveten om det delvis nya regelsystemet och strävar efter att anpassa all verksamhet efter det. FHS har också på ett flertal områden omarbetat såväl interna som externa bestämmelser och dokument.

UGL-kurserna genomförs numera som uppdragsutbildningar i enlighet med förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Det innebär exempelvis att kurserna inte ges för privatpersoner eller enskilda näringsidkare.

FHS har emellertid under året mot avgift gett s.k. omcertifieringskurser för att introducera den nya UGL 2008. Enligt 4 § 1 st. 3 p. avgiftsförordningen (1992:191) får en myndighet, om det [är] förenligt med myndighetens uppgift, mot avgift tillhandahålla konferenser och kurser. Verksamheten är av tillfällig natur: omcertifieringskursen slutförs i mars 2009 och kommer därefter inte att ges. FHS torde därför ha rätt att i enlighet med 4 § 2 st. samma förordning ge dessa kurser.

Framdeles kommer FHS att, i enlighet med 6 kap. 1 § förordningen (2007:1164) för Försvårshögskolan, ge UGL-kurser som uppdragsutbildning för Krisberedskapsmyndigheten och andra uppdragsgivare. Bestämmelserna i förordningen (2002:760) om

uppdagsutbildning vid universitet och högskolor samt avgiftsförordningen jämte Högskoleverkets föreskrifter för uppdagsutbildning vid universitet och högskolor (2003:3) utgör grunden för de nya riktlinjer för uppdagsutbildning som är under utarbetande. Försvarshögskolan kommer fr.o.m. den 1 januari 2009 att upphöra med licens- och årsavgifter för UGL. Påpekas bör att Försvarshögskolan, i enlighet med 6 kap. 2 § förordningen för Försvarshögskolan, även fortsättningsvis kommer att kunna ge UGL för Försvarsmakten som annan utbildning.

Högskoleverkets bedömning

Gällande rätt

Högskolornas uppgifter regleras i 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) på följande sätt.

Staten ska som huvudman anordna högskolor för

1. utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, och
2. forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete.

Högskolorna ska också samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet.

I betänkandet ”Nyttiggörande av högskoleuppfindingar” (SOU 2005:95, s. 142 ff.) har utredaren konstaterat att det står tämligen klart att förvärv och nyttiggörande av forskningsresultat inte faller inom högskolans utbildnings- eller forskningsuppgifter. Enligt utredningens uppfattning rymmer inte heller förvärv av forskningsresultat i samverkansuppgiften som den i dag är utformad i högskolelagen. För att skapa förutsättningar för ett ökat nyttiggörande av forskningsresultat, t.ex. genom förvärv, avyttring, licensiering, patentering m.m. bör därför – enligt utredningen - högskolans skyldigheter respektive möjligheter i sådana avseenden lagfästas. Utredningen föreslog att högskolan får en utvidgad uppgift genom att det i 1 kap. 2 § andra stycket högskolelagen läggs till att högskolan ska främja nyttiggörande av forskningsresultat tillkomna vid högskolan. Utredningen har förtydligat att den uppgiften innebär bland annat att högskolan får förfoga kommersiellt över forskningsresultaten. Förslaget har dock inte genomförts.

Avgiftsförordningen (1992:191) reglerar statliga myndigheters rätt att ta ut avgifter. Förordningen skall tillämpas om inte något annat följer av en annan förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen. Enligt 3 § avgiftsförordningen får en myndighet ta ut avgifter för varor och tjänster som den tillhandahåller bara om det följer av en lag eller förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen.

Genom 4 § avgiftsförordningen ges en möjlighet för alla myndigheter under regeringen att ta betalt utan att ha något särskilt bemyndigande från regeringen, om de t.ex. tillhandahåller konferenser och kurser. Detta gäller dock under förutsättning att verksamheten är förenlig med myndighetens uppgift enligt lag,

instruktion eller annan förordning och bara om verksamheten är av tillfällig natur eller av mindre omfattning.

Från och med den 1 januari 2008 gäller förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

Av regleringsbrevet för budgetåret 2008 avseende Försvarshögskolan framgår under rubriken Villkor för avgiftsbelagd verksamhet 7.4 punkten 1 följande. Verksamheterna utbildning för försvarets behov och för samhällets krisberedskap får finansieras med avgifter med undantag av utbildningsverksamhet inom ramen för Partnerskap för fred. Av punkten 7.4 punkten 2 följer att verksamheterna forskning för försvarets behov och för samhällets krisberedskap får finansieras med avgifter.

Enligt inhämtad uppgift från Utbildningsdepartementet har Försvarshögskolan inte fått något särskilt bemyndigande från regeringen att ta ut en licensavgift.

Högskoleverkets slutsatser

Högskoleverket håller sig i provning i detta ärende till vad som förevarit efter den 1 januari 2008, dvs. då Försvarshögskolan blev en statlig högskola under Högskoleverkets tillsyn.

Frågan är vilket rättsligt stöd Försvarshögskolan har för den i ärendet aktuella affärsverksamheten (licensieringen).

Försvarshögskolan har i sitt yttrande uppgett att den under 2008 mot avgift gett omcertifieringskurser för att introducera den nya UGL 2008 samt tagit ut licensavgifter. Av utredningen har framgått att licensavgifterna har gått till utveckling och kvalitetssäkring av konceptet UGL. Det har också framgått att även omcertifieringen är ett led i utvecklingen av och skyddet av varumärket UGL. Högskoleverket tar inte ställning till frågor som gäller varumärkesrätt. Frågor av denna art hanteras enligt varumärkeslagen (1960:644).

Högskoleverket anser dock att affärsverksamheten i form av licensiering av varumärket inte faller inom högskolans utbildnings- och forskningsuppgifter. En sådan nyttiggörande av forskningsresultat ryms inte heller i samverkansuppgiften som den i dag är utformad i högskolelagen. Varken förordningen för Försvarshögskolan, regleringsbrevet för budgetåret 2008 avseende Försvarshögskolan, avgiftsförordningen eller förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor ger något stöd för att bedriva den typen av verksamhet. Något särskilt bemyndigande från regeringen finns inte heller.

Försvarshögskolan kan mot denna bakgrund inte undgå kritik för att utan lagligt stöd ha bedrivit den ifrågavarande verksamheten. Högskolan har i sitt yttrande anfört att högskolan fr.o.m. den 1 januari 2009 kommer att upphöra med att ta ut licensavgifter för UGL. Högskoleverket förutsätter att Försvarshögskolan

även i övrigt upphör med sin kommersiella licensieringsverksamhet. Detta hindrar inte att Försvarshögskolan får bevaka sin varumärkesrätt i enlighet med varumärkeslagen.

Ärendet avslutas med denna kritik.

Beslut i detta ärende har fattats av chefsjuristen Eva Westberg efter föredragning av verksjuristerna Teresa Edelman och Pontus Kyrk.

Eva Westberg
Chefsjurist

Pontus Kyrk Teresa Edelman
Verksjurist Verksjurist

Kopia för kännedom till
Utbildningsdepartementet
Viggo Silfverlin
Nätverket för UGL 2000 bevarande c/o Göran Sjögren